

สารบัญ

คำนำสำนักพิมพ์ 9

บทนำ

ความเจ็บปวดนำผมไปสู่ความไร้เหตุผล
และงานวิจัยทั้งหลายในหนังสือเล่มนี้ได้อย่างไร 11

บทที่ 1

ความจริงเกี่ยวกับความเชื่อมโยง

ทำไมทุกอย่างจึงเชื่อมโยงถึงกัน
...แม้บางครั้งจะดูเหมือนไม่ได้เป็นเช่นนั้นก็ตาม 25

บทที่ 2

ความเข้าใจผิด ๆ เกี่ยวกับอุปสงค์และอุปทาน

ทำไมไข่มุก (และสิ่งต่าง ๆ)
ถึงมีราคาสูงลิบลิ่วขนาดนั้น 49

บทที่ 3

ต้นทุนของ “ของฟรี”

ทำไมเรามักจะจ่ายแพงเกินไป
เมื่อไม่ต้องจ่ายอะไรเลย 79

บทที่ 4

ต้นทุนของบรรทัดฐานทางสังคม

ทำไมเราถึงมีความสุขเมื่อทำบางอย่าง
แต่ไม่มีความสุขเมื่อถูกจ้งให้ทำ 99

บทที่ 5

พลังของคูกี้ฟรี

ของฟรีทำให้เราเห็นแก่ตัวน้อยลงได้อย่างไร 125

บทที่ 6

อิทธิพลของสิ่งเร้า

ทำไมเราร้อนจึ้งร้อนเร่ากว่าที่เราคิด 141

บทที่ 7

ปัญหาเรื่องการผัดวันประกันพรุ่ง และการควบคุมตนเอง

ทำไมเราถึงบังคับตัวเองให้ทำสิ่งที่อยากทำไม่ได้ 163

บทที่ 8

ความรู้สึกเป็นเจ้าของ กับราคาอันสูงลิบ

ทำไมเราถึงตีค่าสิ่งที่เราครอบครองสูงเกินไป 183

บทที่ 9

แจ้มประตูไว้ก่อน

ทางเลือกทำให้เป้าหมายของเราเบี่ยงเบนไปได้อย่างไร 197

บทที่ 10

ผลพวงของความคาดหวัง

ทำไมคิดอย่างไรถึงได้อย่างนั้น 215

บทที่ 11

พลังของราคา

ทำไมยาแอสไพรินเม็ดละ 50 เซ็นต์ถึงทำในสิ่งที่
ยาแอสไพรินเม็ดละ 1 เซ็นต์ทำไม่ได้ 235

บทที่ 12

วงจรแห่งความไม่เชื่อใจ

ทำไมเราถึงไม่เชื่อคำพูดของนักการตลาด 259

บทที่ 13

ความลับของอุปนิสัย (ภาค 1)

ทำไมเราจึงไม่ซื่อสัตย์
และเราจะแก้ไขได้อย่างไร 279

บทที่ 14

ความลับของอุปนิสัย (ภาค 2)

ทำไมเราจึงซื่อสัตย์มากขึ้น
...เมื่อต้องข้องแวะกับเงินสด 305

บทที่ 15

เบียร์และของฟรี

เศรษฐศาสตร์พฤติกรรมคืออะไร
แล้วโลกนี้มีของฟรีจริง ๆ หรือ 321

หมายเหตุ 337

บรรณานุกรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 341

ประวัติผู้เขียน 353

คำนำสำนักพิมพ์

สำหรับผู้อ่านที่ติดตามความเคลื่อนไหวในตลาดหนังสือต่างประเทศ คงสังเกตเห็นว่าหมวดหนังสือที่กำลังได้รับความนิยมอย่างสูงคือ “เศรษฐศาสตร์พฤติกรรม (behavioral economics)” ซึ่งเป็นการผสมผสานศาสตร์ทางจิตวิทยาและเศรษฐศาสตร์เข้าด้วยกัน หนังสือ *Predictably Irrational* ถือเป็นเล่มแรกที่ปลุกกระแสดังกล่าวขึ้นมา เพราะหลังจากวางแผงและสร้างความสั่นสะเทือนให้กับตลาดหนังสือทั่วมัทวีกาและยุโรป ก็มีหนังสือแนวเดียวกันผุดตามมาราวกับดอกเห็ด และเกือบทุกเล่มก็ขายดีเป็นหน้าตาเข่าเช่นกัน

ในหนังสือเล่มนี้ Dan Ariely ศาสตราจารย์สาขาเศรษฐศาสตร์ พฤติกรรมและจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยดุกี จะพาเราเข้าไปสำรวจโลกแห่งการคิด การตัดสินใจ และพฤติกรรมของมนุษย์เรา เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีพลังลึกลับบางอย่างภายในตัวเราที่คอยชี้นำการตัดสินใจของเราอยู่ ส่งผลให้เราตัดสินใจอย่างไรเหตุผลและทำในสิ่งที่สวนทางกับผลประโยชน์ของตัวเองในหลาย ๆ เหตุการณ์

สำหรับท่านที่นึกไม่ออกว่ามนุษย์เราไร้เหตุผลอย่างไร ผู้เขียนได้อธิบายตัวอย่างไว้อย่างเห็นภาพ สมมุติว่าคุณต้องการจะซื้อถุงเท้าที่บุสันอย่างดีและตัดเย็บประณีต คุณจึงไปหาซื้อที่ห้าง แต่กลับพบกับถุงเท้าที่คุณภาพด้อยกว่า ไม่ได้บุสัน ขายในราคาที่ถูกกว่าเล็กน้อยและยังซื้อ 1 แกรม 1 ด้วย คุณก็เลยตัดสินใจซื้อแบบ 1 แกรม 1 มาทั้ง ๆ ที่ไม่ใช่สิ่งที่คุณต้องการจริง ๆ สุดท้ายถุงเท้าสองคู่นั้นก็กองอยู่ในตู้เสื้อผ้า ไม่เคยถูกนำออกมาใช้

นั่นแหละครับความรู้เหตุผลของมนุษย์เรา มันเกิดขึ้นซ้ำ ๆ ซาก ๆ และถูกชักจูงได้โดยง่าย ผู้เขียนกล่าวว่า ถ้าเราเข้าใจพลังเหล่านี้ดีพอ เราก็ย่อม

สามารถควบคุมการตัดสินใจของเราได้ดีขึ้น รวมถึงสามารถโน้มนำการตัดสินใจ และพฤติกรรมของคนอื่น ๆ ให้เป็นไปในทางที่เราต้องการได้ และหากนำไปประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม จะสามารถพลิกชีวิต ธุรกิจ และสังคมของเราให้ดีขึ้นได้อย่างมหาศาล

ทั้งนี้ผู้เขียนได้ทำการศึกษาความรู้เหตุผลของมนุษย์เราผ่าน “การทดลอง” กับเรื่องต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ทั้งการกิน การเลือกซื้อของ การเงิน ความรัก เพศสัมพันธ์ การผัดวันประกันพรุ่ง ความซื่อสัตย์ และอีกสารพัดเรื่อง หลาย ๆ การทดลองอาจทำให้คุณต้องอุทานออกมาว่า “เฮ้ย! คิดได้ยังไงเนี่ย!” เลยทีเดียว

แต่ที่สำคัญกว่าคือ ข้อสรุปที่ผู้เขียนกลั่นกรองออกมาในแต่ละบทนั้น ทรงพลังถึงขนาดที่ทำให้ผมเปลี่ยนความคิดเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ไปเลยทีเดียว รวมทั้งเกิดความกระจ่างและมองโลกรอบตัวในมุมที่ต่างไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิง

Daniel McFadden เจ้าของรางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ประจำปี 2000 ได้สรุปประสบการณ์ที่ได้รับจากการอ่านหนังสือเล่มนี้ได้เห็นภาพมากกว่า

“นี่จะเป็นหนังสือที่ทรงอิทธิพลและถูกกล่าวขวัญถึงมากที่สุดในอีกหลายปีข้างหน้า...เต็มไปด้วยความรู้แปลกใหม่ที่น่าสนใจและสร้างความประหลาดใจมากเสียจนหลังจากเริ่มพลิกอ่านหน้าแรก ผมก็ไม่อาจละสายตาไปไหนได้เลยจนกระทั่งอ่านจบ”

ผมมั่นใจว่าคุณจะรู้สึกไม่ต่างกันเมื่อพลิกไปอ่านจนถึงหน้าสุดท้ายของหนังสือเล่มนี้!

ด้วยความปรารถนาดี
พูนลาภ อุทัยเลิศอรุณ

บทนำ

ความเจ็บปวดนำผมไปสู่ความไร้เหตุผล
และงานวิจัยทั้งหลายในหนังสือเล่มนี้ได้อย่างไร

ผู้ คนมากมายบอกว่า ผมมองโลกในมุมที่แปลกไปจากคนอื่น ในการทำงานวิจัยตลอด 20 ปีที่ผ่านมา ผมสนุกมากกับการค้นพบสิ่งต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลอย่างแท้จริงต่อการตัดสินใจในชีวิตประจำวันของเรา (เมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยอื่น ๆ ที่เราเคยมั่นใจว่ามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเรา)

คุณรู้ไหม...ทำไมเราตั้งปณิธานกับตัวเองว่าจะลดน้ำหนักอยู่บ่อยครั้ง แต่ก็ล้มไปจนหมดเมื่อเดินผ่านร้านขายขนมหวาน

คุณรู้ไหม...ทำไมบางครั้งเราถึงรู้สึกตื่นเต้นเหลือเกินกับการซื้อของที่เราไม่ได้ต้องการจริง ๆ

คุณรู้ไหม...ทำไมเรายังคงปวดหัวหลังจากกินยาแอสไพรินเม็ดละ 1 เซ็นต์ แต่อาการปวดหัวแบบเดียวกันกลับหายไปเมื่อเรากินยาแอสไพรินราคาเม็ดละ 50 เซ็นต์

และคุณรู้ไหม...ทำไมคนที่ถูกขอให้นึกถึงบัญญัติ 10 ประการจึงมีแนวโน้มที่จะซื้อผลิตภัณฑ์ (อย่างน้อยก็ในขณะนั้น) มากกว่าคนอื่น ๆ ที่ไม่ถูก

ขอให้นึกถึง หรือว่าทำไมการขอให้ใครบางคนนึกถึงกฎแห่งเกียรตินี้จึงช่วยลดการทุจริตในที่ทำงานได้ผลชะงัดนัก

เมื่อคุณอ่านหนังสือเล่มนี้จบ คุณจะรู้คำตอบของคำถามทั้งหมดนี้และคำถามอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งล้วนแล้วแต่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคุณ การทำธุรกิจของคุณ รวมไปถึงมุมมองที่คุณมีต่อโลกใบนี้ ตัวอย่างเช่น การได้รู้คำตอบของคำถามเกี่ยวกับยาแอสไพรินนั้น ไม่เพียงส่งผลต่อการเลือกซื้อยาของคุณเท่านั้น แต่ยังโยงไปถึงหนึ่งในปัญหาสังคมที่สำคัญที่สุด นั่นคือ ต้นทุนและประสิทธิภาพของการประกันสุขภาพ ในขณะที่เดียวกัน การทำความเข้าใจถึงผลกระทบของบัญญัติ 10 ประการที่มีต่อการยับยั้งความฉ้อฉล ก็อาจป้องกันไม่ให้เกิดคดีฉ้อโกงเหมือนที่เกิดกับเอนรอนได้ ส่วนการทำความเข้าใจถึงผลกระทบของการกินตามใจปากก็เกี่ยวโยงไปถึงการตัดสินใจแบบหุนหันพลันแล่นอื่น ๆ ในชีวิตของเรา...รวมถึงเหตุผลที่ว่าทำไมการออมเงินไว้ใช้ยามขัดสนถึงเป็นเรื่องยากเย็นเสียเหลือเกิน

เป้าหมายของหนังสือเล่มนี้คือ ช่วยให้คุณเปลี่ยนความคิดเสียใหม่ว่า จริง ๆ แล้วอะไรกันแน่ที่ทำให้คุณ (และคนอื่น ๆ) ตัดสินใจและแสดงพฤติกรรมบางอย่างที่เป็นอยู่ โดยอาศัยการทดลองทางวิทยาศาสตร์ การค้นพบ และตัวอย่างที่น่าทึ่งมากมาย เมื่อคุณมองเห็นแล้วว่าความผิดพลาดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นมีแบบแผนที่ชัดเจนเพียงใด (เกิดขึ้นแบบเดิมซ้ำแล้วซ้ำอีก) คุณก็น่าจะเริ่มเรียนรู้วิธีหลีกเลี่ยงความผิดพลาดเหล่านั้นได้ไม่ยาก

แต่ก่อนที่ผมจะเล่าให้คุณฟังถึงงานวิจัยที่ทั้งผลิตเพลินและชวนให้สงสัยใคร่รู้ (แถมบางครั้งยังอรรอยเหาะอีกด้วย) ทั้งในเรื่องของการกิน การจับจ่ายซื้อของ ความรัก เงิน ๆ ทอง ๆ การผัดวันประกันพรุ่ง เบียร์ ความซื่อสัตย์ และอื่น ๆ อีกมากมาย ผมคิดว่าคุณอาจจะอยากรู้ที่มาที่ไปว่าทำไมผมถึงมีมุมมองที่ผิดแปลกไปจากคนทั่วไปมากนัก ปฐมบท

ของมมนั้นน่าสลดใจทีเดียว เพราะมันเริ่มต้นขึ้นจากอุบัติเหตุเมื่อหลายปีก่อน...ซึ่งไม่ใช่เรื่องน่าสนุกเอาเสียเลย

ในปลายวันศุกร์ที่น่าจะเป็นแคว้นธรรมดา ๆ ของเด็กหนุ่มอิสราเอลวัย 18 ปีคนหนึ่ง ทุกสิ่งทุกอย่างกลับพลิกผันไปตลอดกาลภายในเวลาแค่ไม่กี่วินาที เมื่อการระเบิดของพลุแมกนีเซียมขนาดใหญ่แบบที่ใช้จุดให้ความสว่างในสนามรบตอนกลางคืน ทำให้ร่างกายของผมถูกไฟไหม้ไปถึงระดับ 3 หรือกว่า 70 เปอร์เซ็นต์

ตลอดระยะเวลาสามปีหลังจากนั้น ผมต้องนอนรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลในสภาพที่มีผ้าพันแผลทั้งตัว หลังจากนั้นจึงเริ่มออกไปข้างนอกได้บ้างนาน ๆ ครั้ง แต่ก็ต้องสวมชุดเส้นใยสังเคราะห์รัดรูปและใส่หน้ากากที่ทำให้ผมดูเหมือนสไปเดอร์แมนภาคพิสดาร ผมไม่สามารถร่วมทำกิจกรรมประจำวันเหมือนที่เพื่อน ๆ และครอบครัวของผมทำได้ ผมจึงรู้สึกเหมือนถูกตัดขาดจากโลกภายนอกอยู่บ้าง ผลที่ตามมาก็คือผมเริ่มหันมาสังเกตกิจวัตรประจำวันของตัวเองด้วยมุมมองของคนอื่น โดยเริ่มได้ตรงตรง (ราวกับผมเป็นมนุษย์ต่างดาวที่มองมายังมนุษย์โลก) ถึงเป้าหมายที่แท้จริงของพฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งของตัวเองและของคนอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น ผมเริ่มสงสัยว่าทำไมผมถึงชอบผู้หญิงคนหนึ่งแทนที่จะเป็นอีกคนหนึ่ง ทำไมกิจวัตรประจำวันของผมถึงถูกออกแบบมาเพื่อความสะดวกสบายของหมอแทนที่จะเป็นของตัวเอง ทำไมผมถึงชอบการปีนเขาแทนที่จะเป็นการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ทำไมผมถึงเป็นห่วงเหลือเกินว่าคนอื่น ๆ จะคิดกับผมอย่างไร และอะไรในชีวิตของเราที่ชักจูงหรือเป็นต้นเหตุให้เราแสดงพฤติกรรมเหมือนอย่างที่เป็นอยู่

ตลอดเวลาหลายปีหลังประสบอุบัติเหตุ ผมได้สัมผัสถึงความเจ็บปวดหลากหลายรูปแบบ และมีเวลาว่างเหลือเพื่อระหองการรักษาและการผ่าตัดที่จะครุ่นคิดถึงความเจ็บปวดเหล่านั้น ในช่วงแรก ๆ ความ

เจ็บปวดส่วนใหญ่ที่ผมต้องเจอเป็นประจำทุกวันนั้นเกิดขึ้นขณะ “อาบน้ำ” ซึ่งผมต้องแช่ตัวลงไปในสาร์มาเชื้อ ถอดผ้าพันแผล และสะกิดผิวหนังบางส่วนที่ตายแล้วออกไป ตอนที่ผิวหนังกลับมาสถานกันดีแล้ว สาร์มาเชื้อก็แค่ทำให้รู้สึกแสบเพียงเล็กน้อยเท่านั้น และการถอดผ้าพันแผลก็ทำได้ง่ายด้วย แต่ในกรณีที่เหลือผิวหนังอยู่น้อยหรือไม่เหลือเลย (อย่างกรณีของผมที่ถูกไฟไหม้ขั้นรุนแรง) สาร์มาเชื้อจะทำให้ผมรู้สึกแสบเข้าไปถึงทรวงเลยทีเดียว อีกทั้งผ้าพันแผลก็จะติดหนึบอยู่กับเนื้อสด ๆ และการถอดมันออก (บ่อยครั้งที่ต้องฉีก) ก็ทำให้ผมเจ็บปวดทรมานจนไม่อาจสรรหาคำใด ๆ มาบรรยายได้เลย

ช่วงแรก ๆ ที่ผมอยู่ในหอผู้ป่วยอุบัติเหตุ ผมเริ่มพูดคุยกับพยาบาลที่คอยดูแลเรื่องการถอดผ้าพันแผลให้ผม เพื่อพยายามทำความเข้าใจในแนวทางการรักษา สิ่งที่พยาบาลเหล่านั้นทำเป็นกิจวัตรก็คือ จับผ้าพันแผลไว้ แล้วฉีกมันออกให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งจะทำให้เจ็บปวดเพียงแค่วาบเดียว การถอดผ้าพันแผลจะกินเวลาประมาณหนึ่งชั่วโมงจนกว่าผ้าพันแผลทุกชิ้นจะถูกถอดออกหมด จากนั้นพวกเขาก็จะทาน้ำมันแล้วพันผ้าพันแผลให้ผมใหม่ นี่คือนิสัยที่เกิดขึ้นกับร่างกายของผมเป็นประจำทุกวัน

ผมเรียนรู้อย่างรวดเร็วว่า ทฤษฎีของพวกเขาคือ การดึงผ้าพันแผลออกแรง ๆ (ซึ่งทำให้เจ็บแปลบครั้งเดียว) เป็นสิ่งที่ผู้ป่วยน่าจะชอบมากกว่าการค่อย ๆ ดึงผ้าพันแผลออก (ซึ่งแม้จะไม่ทำให้เจ็บแปลบแต่ก็จะทำให้เจ็บปวดนานขึ้น) พวกเขายังสรุปอีกด้วยว่า ขั้นตอนการถอดผ้าพันแผลสองแนวทางต่อไปนี้ไม่มีความแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเริ่มจากบริเวณที่เจ็บปวดมากที่สุดของร่างกายก่อนแล้วไล่ไปยังบริเวณที่เจ็บปวดน้อยที่สุด หรือว่าจะเริ่มจากบริเวณที่เจ็บปวดน้อยที่สุดก่อนแล้วไล่ไปยังบริเวณที่เจ็บปวดมากที่สุดก็ตาม

ในฐานะคนที่เคยสัมผัสถึงความเจ็บปวดที่เกิดจากการถอดผ้าพันแผลจริง ๆ ผมไม่เชื่อเหมือนพวกเขาแน่ ๆ (กระบวนการดังกล่าวยังไม่

เคยผ่านการทดสอบทางวิทยาศาสตร์ใด ๆ เลย) ยิ่งไปกว่านั้น ทฤษฎีของพวกเธอยังไม่ได้คำนึงว่าผู้ป่วยจะกลัวการถอดผ้าพันแผลที่จะมาถึงมากแค่ไหน ไม่ได้คำนึงว่าผู้ป่วยจะรับมือกับความเจ็บปวดที่ขึ้น ๆ ลง ๆ ได้ยากเพียงใด และไม่ได้คำนึงว่าผู้ป่วยจะรู้สึกสบายใจแค่ไหนที่ได้มองเห็นว่าความเจ็บปวดมีโอกาสจะลดลงเรื่อย ๆ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากสภาพของผมในตอนนั้น ผมแทบไม่มีอิทธิพลใด ๆ ต่อวิธีการที่พวกเธอเลือกใช้เลย

หลังจากเข้ารักษาตัวที่โรงพยาบาลเป็นเวลานานมาก สุดท้ายผมก็ได้ออกมาสู่โลกภายนอก (แต่ยังต้องกลับไปปรับการผ่าตัดและรักษาเป็นครั้งคราวต่ออีกห้าปี) แล้วเริ่มต้นเรียนที่มหาวิทยาลัยเทล อารีฟ ในเทอมแรก ผมลงทะเบียนเรียนวิชาหนึ่งซึ่งเปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับการทำวิจัยของผมไปอย่างสิ้นเชิง และยังเป็นปัจจัยสำคัญที่เปลี่ยนอนาคตของผมอีกด้วย วิชาดังกล่าวคือ วิชาสรีรวิทยาสมอง ซึ่งสอนโดยศาสตราจารย์ฮานัน เฟรงก์ นอกจากนี้เนื้อหาสาระที่น่าสนใจแล้ว สิ่งที่โดนใจผมเข้าอย่างจังก็คือทัศนคติของอาจารย์ที่มีต่อคำถามและทฤษฎีอื่น ๆ ที่เป็นไปได้ หลายครั้งที่ผมยกมือขึ้นในชั้นเรียนหรือแวะไปหาเขาที่ห้องพักอาจารย์เพื่ออธิบายว่าผมตีความสิ่งที่เขาสอนต่างออกไปอย่างไร เขาก็จะตอบกลับมาว่าจริง ๆ แล้วทฤษฎีของผมก็มีความเป็นไปได้เช่นกัน (ถึงแม้จะดูเหมือนไม่น่าจะเป็นไปได้ แต่ถือว่ายังมีโอกาสเป็นไปได้อยู่) จากนั้นก็จะทำทนายให้ผมเสนอการทดลองเพื่อพิสูจน์ทฤษฎีของตัวเอง

การคิดว่าจะทดลองอย่างไรนั้นไม่ใช่เรื่องง่ายเลย แต่แนวคิดที่ว่าวิทยาศาสตร์ขับเคลื่อนไปด้วยการสังเกตและทดลอง ซึ่งผู้มีส่วนร่วมทุกคน (รวมถึงนักศึกษาใหม่อย่างผม) มีโอกาสเสนอทฤษฎีทางเลือกได้ครบไต่ที่สามารถหาวิธีการมาทดสอบทฤษฎีของตัวเองนั้น ได้เปิดโลกทัศน์ให้กับผมอย่างมาก ผมเคยไปพบศาสตราจารย์เฟรงก์ที่ห้องพักอาจารย์ และเสนอทฤษฎีที่อธิบายว่าอาการลมบ้าหมูเกิดขึ้นได้อย่างไร รวมถึงแนวคิดที่จะทำการทดลองกับหนูด้วย

ศาสตราจารย์เฟรงก์ชอบแนวคิดดังกล่าว และในอีกสามเดือนให้หลัง ผมก็ผ่าตัดหนุไปประมาณ 50 ตัว โดยฝังเครื่องมือทางการแพทย์เข้าไปในไขสันหลังของพวกมันและให้สารต่าง ๆ เพื่อสร้างและลดอาการลมบ้าหมู ปัญหาที่ผมพบในการทดลองก็คือ อาการบาดเจ็บทำให้ผมขยับมือได้ไม่ถนัดเอาเสียเลย การผ่าตัดหนุจึงกลายเป็นเรื่องยากเย็นแสนเข็ญ โชคดีที่รอน ไวส์เบิร์ก เพื่อนสนิทของผม (ซึ่งเป็นคนรักสัตว์มากแถมยังทานมังสวิรัตอย่างเคร่งครัดอีกด้วย) ยอมไปห้องทดลองกับผมในหลาย ๆ สุดสัปดาห์เพื่อช่วยผมผ่าตัดหนุ นั่นถือเป็นบททดสอบที่แท้จริงของมิตรภาพ...ถ้าบททดสอบที่ว่่านั้นมีอยู่จริง ๆ

สุดท้ายกลับกลายเป็นว่าทฤษฎีของผมนั้นผิด แต่นั่นก็ไม่ได้บั่นทอนความกระตือรือร้นของผมเลย ที่แน่ ๆ ผมได้เรียนรู้บางอย่างเกี่ยวกับทฤษฎีของตัวเอง และถึงแม้ทฤษฎีจะผิด ก็ยังดีที่ผมได้รู้อย่างแน่ชัดว่ามันผิด และเนื่องจากผมมักมีคำถามมากมายเกี่ยวกับกลไกการทำงานของสิ่งต่าง ๆ และพฤติกรรมมนุษย์ ในที่สุดโลกทัศน์ใหม่ของผม (ที่ว่าวิทยาศาสตร์นั้นมอบเครื่องมือและโอกาสให้เราสำรวจตรวจสอบสิ่งต่าง ๆ ที่เราสนใจได้) ก็ดึงดูดให้ผมเข้ามาทำการศึกษาพฤติกรรมมนุษย์จนได้

ในช่วงเริ่มต้น ผมพุ่งเป้าไปที่การทำความเข้าใจเรื่องความเจ็บปวดเป็นพิเศษ ไม่ต้องอธิบายคุณก็น่าจะพอจะได้ว่าผมคงสนใจเรื่องการถอดผ้าพันแผลมากที่สุด เพราะมันทำให้ผู้ป่วยสัมผัสได้ถึงความเจ็บปวดเป็นเวลานาน ผมอยากรู้เหลือเกินว่า เป็นไปได้ไหมที่จะบรรเทาความเจ็บปวดนั้นลง ตลอดระยะเวลาสามปีต่อมา ผมจึงได้ทำการทดลองกับตัวเอง เพื่อนฝูง และอาสาสมัคร โดยใช้ความเจ็บปวดทางกายอันเกิดจากความร้อน น้ำเย็นจัด แรกกดอัด และเสียงดัง รวมไปถึงความเจ็บปวดทางใจอันเกิดจากการสูญเสียเงินในตลาดหุ้น มาทดลองเพื่อไขข้อสงสัยดังกล่าว

เมื่อการทดลองสิ้นสุดลง ผมก็ตระหนักว่าพยาบาลในหอผู้ป่วย
อุบัติเหตุ นั้นต่างก็ใจดีและมีเมตตากันทุกคน แถมยังมีประสิทธิภาพ
ไซโกโซนในการแพร่สารฆ่าเชื้อและถอดผ้าพันแผลให้ผู้ป่วยอีกด้วย แต่
กระนั้น พวกเธอก็ยังคงไม่ล่วงรู้ถึงทฤษฎีที่ถูกต้องเกี่ยวกับการบรรเทา
ความเจ็บปวดให้ผู้ป่วย ผมนึกสงสัยว่า พวกเธอจะเข้าใจผิดไปขนาดนั้น
ได้อย่างไรกันทั้ง ๆ ที่ก็มีประสิทธิภาพมากมาย เนื่องจากผมรู้จักพยาบาล
เหล่านั้นเป็นการส่วนตัว ผมจึงรู้ว่าสิ่งที่พวกเธอทำนั้นไม่ได้เกิดจากความ
ใจร้าย ความเขลา หรือความไม่ใส่ใจ แต่พวกเธอน่าจะตกเป็นเหยื่อของ
การรับรู้ความเจ็บปวดของผู้ป่วยที่ผิดพลาด...ซึ่งดูเหมือนจะไม่อาจเปลี่ยนแปลง
ได้เลยไม่ว่าจะมีประสิทธิภาพไซโกโซนเพียงใดก็ตาม

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผมจึงตื่นเต้นเป็นพิเศษเมื่อได้กลับมาที่หอผู้ป่วย
อุบัติเหตุอีกครั้งในเช้าวันหนึ่งเพื่อนำเสนอผลการวิจัยของผม และ
หวังว่ามันจะสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับกระบวนการถอดผ้าพัน
แผลในอนาคต โดยผมได้บอกกับแพทย์และพยาบาลว่า ผู้ป่วยจะรู้สึก
เจ็บปวดน้อยกว่าถ้าหากทำการถอดผ้าพันแผลอย่างเบามือโดยใช้เวลา
นานขึ้น เมื่อเทียบกับการถอดผ้าพันแผลอย่างหนักมือในเวลาสั้น ๆ พุด
ง่าย ๆ ก็คือ ผมจะเจ็บปวดน้อยกว่าถ้าพยาบาลค่อย ๆ ดึงผ้าพันแผล
ออก แทนที่จะกระชากฉีกออกอย่างรวดเร็ว

ข้อสรุปของผมทำให้พวกพยาบาลพากันประหลาดใจ แต่ตัวผม
เองก็ประหลาดใจไม่แพ้กันเมื่อได้ฟังความเห็นของเจ็ดตี๋ พยาบาลคน
โปรดของผม เธอยอมรับว่าเธอขาดความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวและ
เห็นด้วยว่าควรจะปรับเปลี่ยนกระบวนการเสียใหม่ เธอยังบอกอีกด้วย
ว่า การอธิบายเรื่องความเจ็บปวดที่เกิดขึ้นในกระบวนการถอดผ้าพันแผล
นั้นควรคำนึงถึงความเจ็บปวดทางใจที่พยาบาลได้รับขณะผู้ป่วยส่งเสียง
โอดครวญอย่างทรมานด้วย เธออธิบายต่อว่า การดึงผ้าพันแผลออก
พรวดเดียวอาจมองได้อีกแง่ว่าพยาบาลพยายามลดระยะเวลาที่ตัวเอง
ต้องเจ็บปวดให้สั้นลง (แน่นอนว่าผมเห็นความเจ็บปวดที่ว่าเผยออกมา

ให้เห็นในสีหน้าของพวกเธอจริง ๆ) อย่างไรก็ตาม สุดท้ายแล้วก็ได้มีการตกลงกันว่าจะต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการถอดผ้าพันแผลเสียใหม่ และพยาบาลบางคนก็ทำตามสิ่งที่ผมแนะนำ

คำแนะนำของผมไม่ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นกับกระบวนการถอดผ้าพันแผลในวงกว้าง (เท่าที่ผมรู้นะครับ) แต่มันก็ทำให้ผมมองอะไรได้ชัดเจนขึ้นมาก ถ้าพยาบาลซึ่งมีประสบการณ์วิชาชีพยังเข้าใจสภาพความเป็นจริงของผู้ป่วยที่พวกเธอห่วยไปขนาดนั้น คนอื่น ๆ ก็อาจเข้าใจผลกระทบของพฤติกรรมตัวเองผิดไปได้เช่นกัน และส่งผลให้พวกเขาตัดสินใจผิดพลาดซ้ำแล้วซ้ำเล่าต่อไป ผมจึงตัดสินใจขยายขอบเขตงานวิจัยจากความเจ็บปวดไปสู่การสำรวจตรวจสอบกรณีต่าง ๆ ที่มนุษย์เรามักทำผิดพลาดซ้ำ ๆ ซาก ๆ (โดยแทบไม่ได้เรียนรู้อะไรจากประสบการณ์ที่ผ่านมาเลย)

ดังนั้น หนังสือเล่มนี้จึงเปรียบได้กับการออกเดินทางไปสำรวจความไร้เหตุผลของมนุษย์เราในหลากหลายด้าน ซึ่งศาสตร์ที่ผมนำมาใช้ในการศึกษามีชื่อเรียกว่า เศรษฐศาสตร์พฤติกรรม (*behavioral economics*)

เศรษฐศาสตร์พฤติกรรมเป็นสาขาวิชาที่ค่อนข้างใหม่ โดยเป็นการผสมผสานกันระหว่างจิตวิทยาและเศรษฐศาสตร์ มันกระตุ้นให้ผมศึกษาทุกสิ่งทุกอย่างตั้งแต่ความลังเลใจที่จะออมเงินไว้ใช้ในยามเกษียณไปจนถึงการไม่สามารถคิดอย่างมีสติขณะที่มีอารมณ์ตื่นตัวทางเพศ อย่างไรก็ตาม ผมไม่ได้พยายามจะทำความเข้าใจแค่ตัวพฤติกรรมเท่านั้น แต่ยังรวมถึงกระบวนการตัดสินใจที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมเหล่านั้นอีกด้วย...ไม่ว่าจะเป็นของคุณ ของผม หรือของใครก็ตาม แต่ก่อนที่จะเดินหน้าต่อ ผมขออธิบายสั้น ๆ เสียก่อนว่า เศรษฐศาสตร์พฤติกรรมคือ

อะไร และแตกต่างจากเศรษฐศาสตร์โดยทั่วไปอย่างไร ให้ผมเริ่มต้นด้วย
บทประพันธ์ของเชกสเปียร์สักเล็กน้อยก็แล้วกัน

*ไอ้มนุษย์นี้หนอช่างเลอเลิศ สุดประเสริฐยิ่งเวียงใช้เหตุผล
ไร้ขอบเขตขีดความสามารถตน ช่างน่ายลรูปกายแลลี้ลา
ยามยกย้ายเยื้องย่างอย่างเทพให้ ทุกสิ่งไซ้รู้รู้กระจ่างอย่าง
สวรรค์ คือความงามล้ำเลิศแห่งโลกนั้น ทุกชีวันจะหาญเทียบ
เปรียบได้ฤฯ - จากองก์ 2 ฉาก 2 ของบทละครเรื่องแฮมเล็ต*

บทกวีที่ยกมานี้ได้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนถึงทฤษฎีต่อธรรมชาติของมนุษย์ซึ่งบรรดานักเศรษฐศาสตร์ ผู้กำหนดนโยบาย ตลอดจนคนธรรมดาทั่วไปยึดถือร่วมกัน แน่หนอนว่าทฤษฎีดังกล่าวมีความถูกต้องเสียเป็นส่วนใหญ่ ความคิดและร่างกายของเราสามารถทำในสิ่งที่น่าอัศจรรย์ได้หลายอย่าง เราสามารถมองเห็นลูกบอลที่ขว้างมาแต่ไกล แล้วคำนวณวิถีและความแรงของมันได้ในทันที จากนั้นจึงขยับตัวและเอื้อมมือไปรับลูกบอลไว้ได้ เราสามารถเรียนรู้ภาษาใหม่ ๆ ได้อย่างง่ายดาย (โดยเฉพาะตอนที่อายุน้อย) เราสามารถฝึกฝนการเล่นหมากรุกจนชำนาญ เราสามารถจำใบหน้าคนนับพันได้โดยไม่สับสน เราสามารถรังสรรค์ดนตรี วรรณกรรม เทคโนโลยี และศิลปะ เรียกได้ว่าทำได้เหลือคณานับเลยทีเดียว

เชกสเปียร์ไม่ใช่เพียงคนเดียวที่ชื่นชมความคิดของมนุษย์ อันที่จริงแล้ว พวกเราทุกคนต่างเห็นพ้องไปกับคำพรรณนาของเชกสเปียร์ด้วยกันทั้งนั้น (ถึงแม้เราจะรู้ว่าเพื่อนบ้าน คู่ครอง และเจ้านายของเรา จะทำไม่ได้ตามมาตรฐานดังกล่าวเสมอไปก็ตาม) ภายในขอบเขตความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ข้อสันนิษฐานที่ว่ามนุษย์เราสามารถรู้เหตุผลได้อย่างสมบูรณ์แบบนั้นดูเหมือนจะแพร่สะพัดอย่างกว้างขวางในแวดวงเศรษฐศาสตร์ โดยในทางเศรษฐศาสตร์เราเรียกแนวคิดดังกล่าวว่า *ความมีเหตุ*

ผล (rationality) ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญสำหรับทฤษฎี การพยากรณ์ และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ทางเศรษฐศาสตร์

ด้วยความที่ทุกคนเชื่อในควมามีเหตุผลของมนุษย์ จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่จะพูดว่าพวกเราล้วนเป็นนักเศรษฐศาสตร์ด้วยกันทั้งนั้น แต่ผมไม่ได้หมายความว่า พวกเราจะสร้างแบบจำลองทฤษฎีเกมที่สลับซับซ้อนขึ้นมาได้กันทุกคนนะครับ ผมแค่หมายความว่า พวกเราทุกคนเชื่อเหมือนกันเกี่ยวกับธรรมชาติดังกล่าวของมนุษย์ (ซึ่งเป็นรากฐานของสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์) ในหนังสือเล่มนี้ เมื่อผมเอ่ยถึงแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์เชิงเหตุผล ผมหมายถึงข้อสันนิษฐานเบื้องต้นเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ที่อยู่ในใจนักเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่และพวกเราหลายคน ซึ่งเป็นแนวคิดอันเรียบง่ายแต่เปี่ยมพลังที่ว่า พวกเราสามารถตัดสินใจให้กับตัวเองได้อย่างถูกต้อง

ถึงแม้ความรู้สึที่ทั้งในความสามารถของมนุษย์จะเป็นเรื่องสมเหตุสมผลโดยแท้ แต่ก็เป็นคนละเรื่องกับการสันนิษฐานว่าความสามารถในการใช้เหตุผลของมนุษย์เรานั้นไร้ที่ติ อันที่จริงแล้ว หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับความไร้เหตุผลของมนุษย์...เกี่ยวกับการห่างไกลจากความสมบูรณ์แบบ ผมเชื่อว่า การตระหนักว่าเรายังห่างไกลจากความสมบูรณ์แบบนั้นเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการทำความเข้าใจตัวตนของเราอย่างแท้จริง ซึ่งจะช่วยให้เราได้รับประโยชน์ต่าง ๆ ตามมามากมาย ดังนั้น การทำความเข้าใจเรื่องความไร้เหตุผลจึงสำคัญสำหรับการกระทำและการตัดสินใจในชีวิตประจำวันของเรา อีกทั้งช่วยให้เรามองเห็นภาพว่าที่ผ่านมเราออกแบบสภาพแวดล้อมรอบตัวอย่างไร และมีนมือบททางเลือกอะไรให้กับเราบ้าง

ข้อสังเกตเพิ่มเติมของผมคือ มนุษย์เราไม่เพียงไร้เหตุผลเท่านั้น แต่ยังไร้เหตุผลในแบบที่คาดการณ์ได้อีกด้วย กล่าวคือ ความไร้เหตุผลของเราเกิดขึ้นแบบเดิมซ้ำแล้วซ้ำอีก ไม่ว่าจะในฐานะผู้บริโภค นักธุรกิจ หรือผู้กำหนดนโยบายก็ตาม การเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งว่ามนุษย์เราไร้เหตุ

ผลในแบบที่คาดการณ์ได้อย่างไรนั้น ถือเป็นจุดเริ่มต้นสำหรับการปรับปรุงการตัดสินใจของเราและปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของเราให้ดีขึ้นได้

นี่จึงทำให้ผมมองเห็นถึงความไม่สอดคล้องกันระหว่างเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับเศรษฐศาสตร์พฤติกรรม ในทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลักนั้น ข้อเสนอพื้นฐานที่ว่ามนุษย์เราล้วนมีเหตุผลบ่งบอกว่า ในชีวิตประจำวัน เราคำนวณผลประโยชน์ของทางเลือกทั้งหมดที่เราพบเจอ จากนั้นจึงนำมาเปรียบเทียบกัน แล้วเดินไปตามทางเลือกที่น่าจะดีที่สุดสำหรับตัวเรา แต่จะเกิดอะไรขึ้นถ้าเราเกิดตัดสินใจผิดพลาดและทำอะไรที่ไร้เหตุผลขึ้นมาล่ะ ไม่ต้องห่วงครับ เศรษฐศาสตร์กระแสหลักมีคำอธิบายไว้พร้อมสรรพแล้ว นั่นคือ “พลังของตลาด” จะนำพาเรากลับสู่เส้นทางที่ถูกต้องและสมเหตุสมผลได้เอง อันที่จริงแล้ว ภายใต้ข้อสันนิษฐานเหล่านี้ นักเศรษฐศาสตร์ยุคแล้วยุคเล่าตั้งแต่อดัม สมิท เป็นต้นมา สามารถหาข้อสรุปได้หลากหลายในทุก ๆ เรื่อง ตั้งแต่นโยบายทางด้านภาษีและสาธารณสุข ไปจนถึงการกำหนดราคาของสินค้าและบริการ

แต่คุณจะได้เห็นจากหนังสือเล่มนี้ว่า แท้จริงแล้วมนุษย์เรามีผลล้นน้อยกว่าที่ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กระแสหลักสันนิษฐานเอาไว้มากทีเดียว ยิ่งไปกว่านั้น พฤติกรรมที่ไร้เหตุผลของเรา ยังไม่ใช่เรื่องบังเอิญหรือไม่มีที่มาที่ไป หากแต่เป็นระเบียบแบบแผนที่ชัดเจนและสามารถคาดการณ์ได้ เนื่องจากเราแสดงพฤติกรรมเหล่านั้นซ้ำแล้วซ้ำอีก เพราะฉะนั้น จะไม่สมเหตุสมผลกว่าหรือที่จะหันมาปรับปรุงเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกันเสียใหม่ ให้ออกห่างจากการนั่งเทียน (โดยปราศจากการตรวจสอบที่มาที่ไป การคิดไตร่ตรอง และที่สำคัญที่สุด การวิเคราะห์เชิงลึกด้วยการสังเกตและทดลอง) และนั่นก็คือสิ่งที่สาขาวิชาที่เพิ่งก่อตัวขึ้นมาอย่างเศรษฐศาสตร์พฤติกรรม (และหนังสือเล่มนี้) พยายามที่จะทำให้สำเร็จ

คุณจะได้เห็นในเนื้อหาส่วนต่อ ๆ ไปว่า แต่ละบทของหนังสือเล่มนี้เขียนขึ้นบนพื้นฐานของการทดลองที่ผมทำร่วมกับเพื่อน ๆ นักวิจัยที่น่าทึ่งหลายคน ทำให้ถึงต้องทดลองนะหรือ ก็เพราะชีวิตมนุษย์นั้นมีความซับซ้อน โดยมีพลังสารพัดรูปแบบที่มีอิทธิพลต่อตัวเราพร้อม ๆ กัน นี่จึงเป็นเหตุผลว่าทำไมการชี้ชัดว่าพลังแต่ละรูปแบบส่งผลต่อพฤติกรรมของเราอย่างไรนั้นถึงเป็นเรื่องยากนัก สำหรับนักสังคมศาสตร์แล้ว การทดลองเปรียบได้กับกล้องจุลทรรศน์ที่ช่วยดึงพฤติกรรมมนุษย์ให้เข้าลู่เข้าสู่จุดที่มองเห็นเหตุการณ์ได้แบบภาพต่อภาพ จนสามารถแยกแยะพลังต่าง ๆ ออกจากกัน และตรวจสอบพลังเหล่านั้นอย่างระมัดระวังและลงลึกในรายละเอียด การทดลองช่วยให้เราทดสอบได้อย่างตรงไปตรงมา โดยปราศจากความคลุมเครือว่า อะไรกันแน่ที่ทำให้เราแสดงพฤติกรรมบางอย่างที่เป็นอยู่

เมื่อพูดถึงการทดลองแล้ว ยังมีอีกประเด็นหนึ่งที่ผมต้องการเน้นย้ำ นั่นคือ ถ้าเรามัวแต่คิดว่าบทเรียนที่ได้จากการทดลองใด ๆ ก็ตามจะใช้ได้แค่กับสภาพแวดล้อมของการทดลองดังกล่าวเท่านั้น คุณค่าของการทดลองนั้น ๆ ย่อมถูกจำกัดตามไปด้วย ดังนั้น ผมจึงอยากให้มองการทดลองว่าเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เราเข้าใจอย่างทะลุปรุโปร่งว่ามนุษย์เราคิดและตัดสินใจอย่างไรในหลากหลายบริบทของชีวิต... ไม่ใช่แค่ในบริบทของการทดลองใดการทดลองหนึ่งเท่านั้น

ในแต่ละบทของหนังสือเล่มนี้ ผมจึงพยายามนำสิ่งที่ค้นพบจากการทดลองต่าง ๆ ไปอธิบายบริบทต่าง ๆ ในชีวิตของเราด้วย ทั้งในแง่ของการใช้ชีวิตประจำวัน การทำงาน และนโยบายสาธารณะ (แน่นอนว่านั่นเป็นตัวอย่างเพียงบางส่วนเท่านั้น)

ในฐานะผู้อ่าน ถ้าหากคุณต้องการได้รับประโยชน์อย่างแท้จริงจากหนังสือเล่มนี้ คุณก็จำเป็นต้องใช้เวลาคิดทบทวนว่า หลักการของพฤติกรรมมนุษย์ที่ค้นพบในการทดลองต่าง ๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตของคุณได้อย่างไร ผมจึงอยากแนะนำว่า เมื่ออ่านแต่ละบทจบ

ให้หยุดคิดไตร่ตรองว่าหลักการเหล่านั้นทำให้ชีวิตของคุณดีขึ้นหรือแย่ลง และที่สำคัญก็คือ เมื่อคุณเข้าใจธรรมชาติมนุษย์ในมุมที่ต่างออกไปแล้ว คุณจะทำอะไรให้แตกต่างไปจากเดิมบ้าง นั่นแหละครับถึงจะเรียกว่าการผจญภัยที่แท้จริง

เอาล่ะครับ...ถ้าคุณพร้อมแล้ว ขอเชิญออกผจญภัยได้ ณ บัดนี้

SAMPLE